

1964

Tal

- 6401 **Att investera i utbildning** : [anförande vid Sparbankernas konferens Vårt ekonomiska läge i Stockholm den 27 februari 1964]. // Vårt ekonomiska läge. – 1964, s. 50–64
Äo: Ekonomi; Utbildningsfrågor
- 6402 **Politik är att vilja** : statsrådet Olof Palmes anförande vid SSU:s kongressfest i Blå hallen, Stockholm den 12 maj 1964. – Stockholm : Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, [1964]. – 13 s. – (SSU:s skriftserie)
Även publ.: Politik är att vilja. // Politik är att vilja / Olof Palme. 1968. S. 9–22. – Politik är att vilja. // Arbetet. 1986-03-16, s. 2. [Utdrag]. – Politik heißt: etwas wollen / Übersetzung: Heiko Uecker. // Olof Palme : "Er rührte an die Herzen der Menschen" : Reden und Texte / zusammengestellt von Freimut Duve. Reinbek bei Hamburg, 1986. S. 52–57. [Utdrag]. – La política es querer / traducción: Sebastián Alzola. // El modelo sueco 1 : política interior : discursos políticos / selección y prólogo: Francisco J. Uriz. Zaragoza, 1987. S. 11–25. – Politik är att vilja. // Palme själv : texter i urval / redigerad av Sven Ove Hansson. 1996. S. 30–33. [Utdrag]
cf. 6801, 8601, 8702, 9601
Äo: Demokratisk socialism; Frihet; Ideologi; Människovärde
- 6403 **Reformering av de gymnasiala skolorna**. // Riksdagens protokoll / Första kammaren. – 1964:40, s. 52–59, 60, 61
Äo: Gymnasieskolan; Utbildningsreformer

- 6404 [Studielön och stipendiering]. // Sveriges socialdemokratiska arbetareparti. Kongress (22 : 1964 : Stockholm), Protokoll. – 1965. – S. 463–466, 478–481
Äo: Studiesociala frågor
- 6405 **Studiesocialt stöd till studerande ungdom.** // Riksdagens protokoll / Andra kammaren. – 1964:27, s. 160, 161, 162
Äo: Studiesociala frågor
- 6406 **Studiesocialt stöd till studerande ungdom.** // Riksdagens protokoll / Första kammaren. – 1964:27, s. 74–80, 82–84, 85–86
Äo: Studiesociala frågor
- 6407 **Utbildning och demokrati 1** : [anförande vid Skolveckan den 2 januari 1964]. // Politik är att vilja / Olof Palme. – Stockholm : Prisma, 1968. – S. 69–86
Talet feldaterat i Politik är att vilja
cf. 6801
Äo: Utbildningsfrågor
- 6408 **Ämbetsmäns deltagande i politiska partiers jubileumskonferenser.** // Riksdagens protokoll / Andra kammaren. – 1964:18, s. 47, 48, 48–49
Äo: Politiska affärer

Artiklar

- 6409 **FP, kösamhället och sanningen.** // Stockholmstidningen. – 1964-09-16, s. 6
Äo: Partipolitik, folkpartiet; Skattepolitik
- 6410 **Lärarkandidaternas studiestöd** : statsrådet Olof Palme svarar på Scholasticus kritik i septembernumret. // Scholasticus. – 64/65:2, november, s. 3–5
Äo: Studiesociala frågor
- 6411 [Det svenska utbildningsväsendet]. // Radikal opinion. – 4(1964):3, s. 4–5
Äo: Utbildningsfrågor

Intervjuer

- 6412 **Intervju med Olof Palme / Anders Bojs.** // Studenten. – 16(1964):6, s. 4–7
Äo: International Student Council; Palme, Olof; Studentsamarbete; Sveriges förenade studentkårer
- 6413 **Socialdemokratisk press partimegafoner eller debattorgan?** // Tiden. – 56(1964):1, s. 19–21
Äo: A-pressen
- 6414 **Sover politikerna i könsrollsfrågan?** : Olof Palme: Daghemsfrågan – en kommunal uppgift. // Fastighetsarbetaren. – 32(1964):5, s. 11–12
Palmes bidrag: **Daghemsfrågan – en kommunal uppgift**
Äo: Daghem; Familjepolitik; Jämställdhet
- 6415 **Tid att göra 12-årig ungdomsskola till mål för utbildningspolitiken.** // Ny tid. – 1964-09-18, s. 12
Äo: Bostadspolitik; Fritid; Ungdom; Utbildningsfrågor

1964

Känslan av revolt inför orättfärdigheten vet inga gränser. Den förmår starkare än någonsin att förena den unga generationen i upplevelsen av ett internationellt broderskap till människovärdets försvar. Förmågan att uppröras i nuet, viljan till engagemang och solidaritet över alla gränser blir därmed till ett värn för just den oförgängliga idén om människan.

Ur Politik är att vilja.¹

Vid Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis 22:a kongress, som ägde rum i Stockholms Folkets hus den 7–12 juni 1964, valdes Olof Palme till suppleant i verkställande utskottet. Därmed tillhörde han även formellt den ”inre kretsen” i partiet. Kongressen antog ett nytt kommunalprogram och man godkände ett av partistyrelsen och LO:s landssekreteriat utarbetat förslag till riktlinjer för socialdemokratisk politik kallat *Resultat och reformer*. Arbetet med detta program hade varit omfattande och pågått sedan våren 1963 i en grupp under Ernst Michaneks ledning.²

Utbildningsfrågorna fick en stor plats i Olof Palmes tal, artiklar och intervjuer under 1964. Redan den 2 januari höll han ett anförande vid Skolveckans öppnande kallat ”Skolan i demokratins samhälle”.³ Här tog han upp den tekniska utvecklingens och ekonomins betydelse för samhället och utbildningens roll i samband med detta. Studiesociala utredningens och gymnasieutredningens förslag diskuterades, liksom vuxenutbildningens betydelse. Tisdagen den 26 maj behandlades frågan om ”studiesocialt stöd till studerande ungdom” i riksdagen. Olof Palme berättade om hur man i utredningsarbetet ”frapperats av [...] att den grupp av människor, som på utbildningsområdet var sämst tillgodosedd, var de vuxna människorna, de som förvärvsarbeta[de ...]. Det framstod för oss ganska snart som det mest akuta studiesociala problemet, som inte kunde

¹ 6402

² I arbetsgruppen ingick förutom Ernst Michanek; Olof Palme, Kaj Björk, Ingvar Carlsson, Kjell-Olof Feldt, Hans Håkansson, Sven Moberg, Valfrid Paulsson, Lars Peterson, Anders Thunborg och Lars-Åke Åström.

³ Talet ”Skolan i demokratins samhälle” publicerades först 1968 i boken *Politik är att vilja* (6801) under titeln ”Utbildning och demokrati 1” (6407).

lösas bara genom att staten ökade sina bidrag utan som också krävde att staten vidtog institutionella åtgärder för att skapa för vuxenelevorna lämpliga utbildningsanstalter och utbildningsformer.” Men själva ”kärnpunkten” som Olof Palme såg det, var ”frågan om att stimulera studierekryteringen till den högre utbildningen. [Han] fann att man inte kom vidare på den vägen, om man inte försökte skapa ett någorlunda enhetligt studiesocialt system, som täckte hela utbildningsgången efter grundskolan. [...] När vi hade funnit att det väsentligaste argumentet, rekryteringsfrågan, huvudsakligen löstes genom att satsa på gymnasienivån, föll det starkaste sociala skälet till stor subventionering på akademikernivå bort.”⁴ I Lunds socialdemokratiska studentklubbs tidning *Radikal opinion* sammanfattade Olof Palme sin syn på utbyggnaden av det svenska utbildningsväsendet, som han menade speglade ”ett samhälle i dynamisk utveckling, präglad av framstegstro och ett snabbt nedbrytande av gamla klassbarriärer”.⁵

”Politik – det är att vilja något. Socialdemokratisk politik det är att vilja förändringen därför att förändringen ger löften om förbättring, näring åt fantasi och handlingskraft, stimulans och drömmar och visioner.” Så inledde Olof Palme sitt mest citerade tal från 1964 *Politik är att vilja*, hållet vid SSU:s kongressfest i Blå Hallen i Stockholms stadshus den 12 maj 1964. Här tog han upp frågan om idéernas och visionernas viktiga roll i det politiska arbetet. Samtidigt varnade han för tron på en enhetsformel: ”Vi kan inte slå i skrifterna och finna absoluta svar”, det gällde både den kommunistiska ideologins och privatkapitalismens evangelium. Han sade: ”För oss har den fria debatten trätt i den spikade tesens ställe. Vårt öde är att ständigt ställa frågor och pröva på nytt, att betvivla auktoriteten och misstro auktoriteter. Vårt ansvar är att fördjupa vår kunskap, tänka självständigt och förankra våra idéer i en personlig övertygelse. Det ter sig kanske mindre grandios. Men det är vår frihet och vår ära.”

Och han fastslog: ”Socialismen är en frihetsrörelse. Vårt mål är frihet, så långt möjligt, från de yttre förhållandenas tryck, frihet för den enskilda människan att utveckla sin egenart, valfrihet för individen att forma sin tillvaro efter egna önskningsar. Socialister har alltid vetat att den friheten når vi ej på det hänsynslösa egenintressets väg. Individualism är icke liktydigt med förmågan att hävda sig mot andra. Människorna hör sam-

⁴ 6405, 6406

⁵ 6411

man, söker gemenskap och behöver solidaritet. Tidigt stod lärdomen klar: ensamma förmår vi föga, går vi samman kan vi uträtta storverk. Visionen om ett samarbetets och solidaritetens samhälle blev ett idéernas framtidsmål men också en praktisk handlingslinje.”⁶

⁶ 6402